

Ondernemerschapsambities van BUas studenten

Collegejaar 2018-2019

DISCOVER YOUR WORLD

Voorwoord

Ondernemerschap is een belangrijke waarde voor de economie. Ondernemers creëren immers werkgelegenheid. Onderzoek in het kader van de Global Entrepreneurship Monitor toont aan dat landen waarin ondernemerschap gedragen wordt door de samenleving, doorgaans welvarender en competitiever zijn. Ondernemerschap stimuleert innovatie, groei van kennis, duurzaamheid en internationale samenwerking. Met name ambitieuze ondernemers dragen bij aan banengroei, innovatie en export. De huidige economische ontwikkelingen vragen dan ook van medewerkers een zelfstandige en proactieve, ondernemende houding met verantwoordelijkheid voor de organisatie, het onderwijs speelt daarin een belangrijke rol (Ondernemend.nu, 2019).

Binnen Breda University of Applied Sciences (BUAs) is veel aandacht voor ondernemerschap, ondernemerschap en een ondernemende houding zijn onderdeel van de centrale onderwijsvisie van BUAs

Er is de laatste jaren veel aandacht voor ondernemerschap, op landelijk en regionaal niveau schieten initiatieven die ondernemerschap aanjagen en stimuleren de grond uit. Ook in het hoger onderwijs wordt ondernemerschap steeds vaker een vast onderdeel van de curricula. Deze ontwikkeling heeft de nieuwsgierigheid van onderzoeker Adriaan van Liempt en coördinator ondernemerschapsonderwijs Tijs van Es gestimuleerd naar de status van ondernemerschapsambities binnen de gelederen van BUAs.

De methode van het onderzoek komt voort uit het zogenaamde “pre-start overleg” waar BUAs vanuit het Consortium van het; *valorisatieprogramma Midden en West-Brabant* waar BUAs tussen 2011 en 2018 in participeerde. Samen met verschillende ontwikkelmaatschappijen en kennisinstellingen uit de regio werd er gewerkt aan het verbeteren en stimuleren van het ondernemerschapsecosysteem in de regio. Enkele consortiumpartners voerden dit onderzoek al uit, er is gekozen voor een uniforme aanpak om zodoende in een later stadium resultaten te kunnen delen en vergelijken.

Dit onderzoek biedt de organisatie inzicht in de ondernemerschapsambities van onze studenten binnen BUAs en kan deze ontwikkeling over de jaren volgen. Dankzij dit onderzoek zijn waardevolle inzichten gecreëerd die gebruikt worden om het ondernemerschapsonderwijs continue te verbeteren en ondersteuning te bieden voor studenten met daadwerkelijke ondernemerschapsambities.

Dank gaat uit naar onze consortium partners vanuit het regionale netwerk Braventure (www.braventure.nl) en in het speciaal Avans Hogeschool voor het delen van de ervaringen bij het uitvoeren van dit onderzoek.

Tijs van Es

Coördinator ondernemerschapsonderwijs
Breda University of Applied Sciences

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Inhoudsopgave	2
Samenvatting	3
1 Ondernemerschap onder BUAS studenten	5
2 Onderzoeksmethode	6
2.1 Data-analyse	6
2.1.1 Data uit studiejaar 2017-2018	6
3 Resultaten	7
3.1 Respons	7
3.2 Interesse in ondernemerschap BUAs breed bekeken	8
3.2.1 Interesse in ondernemerschap in 2018 vergeleken met 2017	8
3.2.2 Kunnen we iets meer zeggen over de ontwikkeling in interesse in ondernemerschap?	9
3.2.3 Ontwikkeling in interesse van Cohort 2016	10
3.3 Interesse in ondernemerschap nader bekeken	12
3.3.1 Ondernemerschap per BUAs domein	12
3.3.2 Ondernemerschap naar jaar van inschrijving	13
3.4 Demografische verkenning van interesse in ondernemerschap	14
3.4.1 De invloed van leeftijd op interesse in ondernemerschap	14
3.4.2 De invloed van geslacht op interesse in ondernemerschap	15
3.4.3 De invloed van nationaliteit op interesse in ondernemerschap	16
4 Tot slot	18
4.1 Conclusie	18
4.2 Discussie en kritische reflectie	18
4.3 Suggesties voor verder onderzoek	18
5 Referenties	20
6 Appendix	21
6.1 Relevante SPSS-output	21
6.2 Overzichtstabellen	24
7 Over de onderzoeker	29

Samenvatting

Dit is het eerste rapport over de interesse in ondernemerschap onder studenten dat wordt uitgevoerd binnen Breda University of applied sciences (BUAs).

Het doel van dit rapport is inzicht creëren in de ondernemerschapsambities van studenten van BUAs teneinde het onderwijs en de ondersteuning van startups voortkomend uit de instelling te verbeteren.

De rapportage geschiedt enkel over beschikbare en tijdens de registratieprocedure verkregen kwantitatieve data. Er zijn geen interviews gehouden met studenten, of anderszins data verzameld die wellicht meer inzicht kunnen verschaffen in de motivatie tot ondernemerschap onder verschillende studenten. Het is een beschrijving van een momentopname in november 2018.

In totaal is data verzameld van alle actieve inschrijvers (betalende studenten). Op 19 november 2018 waren dat er 7.049. Daarvan was 58 procent vrouw, 86,4 procent Nederlands en 99,4 procent voltijd student.

Alle in dit rapport gepresenteerde samenhangen zijn significant, echter de sterkte van samenhang is altijd matig.

De ondernemersintentie van deze 7.049 studenten was divers. 41,2 procent had geen interesse, 45 procent had misschien interesse, 7,9 procent was van plan na de studie een bedrijf te starten, 2,5 procent al tijdens de studie en, ten slotte, was 3,4 procent van de studenten BUAs-breed al een bedrijf gestart tijdens de studie. Deze cijfers zijn ten opzichte van 2017 minimaal toegenomen in het voordeel van intentie tot ondernemerschap. Dat wil zeggen, er zijn iets meer mensen die 'misschien' zeggen in plaats van 'nee'. Echter, is op hetzelfde moment het percentage studenten dat al een bedrijf is gestart iets afgenomen.

Studenten lijken tussen de eerste twee metingen (in totaal beschikten we van 3.832 mensen data die tussen 2017 en 2018 vergeleken kon worden) niet bijzonder stabiel te zijn in intentie tot ondernemerschap. 79,5 procent had dezelfde voorkeur. Dat betekent dat een vijfde van de studenten een andere keuze heeft gemaakt binnen een jaar tijd. Ongeveer de helft van de wisselingen doet zich voor tussen de categorieën 'nee' en 'misschien'.

Wordt de intentie tot ondernemerschap bekeken per domein, dan zijn grote verschillen zichtbaar. De intentie is het grootst bij de domeinen Leisure & Events, Hotel en Media met percentages tussen de 17 procent en 23 procent waar deze BUAs- breed 14 procent is.

Intentie tot ondernemerschap komt vooral tot uitdrukking bij studenten die, overwegend (58 procent), na hun studie een bedrijf willen starten. Bij Hotel is die intentie na de studie te starten het grootst met 84 procent en bij Media het laagst met 40 procent.

Vergelikt men de intentie met jaar van inschrijving, dan is er een duidelijke afname in intentie te zien over de jaren heen. Aan het begin van de studie is dat percentage bijna 29 procent, maar naargelang de studie vordert, neemt dat percentage af richting de 10 procent.

Studenten die al een bedrijf gestart zijn, zijn gemiddeld genomen ouder (bijna 25 jaar) dan studenten die tijdens hun studie een bedrijf willen starten (bijna 23 jaar) of dat na hun studie willen gaan doen (Bijna 22 jaar).

Ook geslacht is van invloed op de intentie tot ondernemerschap. 55,7 procent van de studenten met intentie is man. Mannen zijn vaker al een bedrijf gestart (74,2 procent), of zijn dat van plan te doen tijdens de studie (65,9

procent). Mannen blijven achter als het gaat om het van plan zijn een bedrijf te starten na de studie (44,6 procent).

Ten slotte, is ook de nationaliteit die een student bezit van invloed op de intentie. Deze is logischerwijs het meest zichtbaar bij die groep studenten die al een bedrijf is gestart. Studenten met een niet-Nederlandse nationaliteit zijn relatief vaker van plan (21,2 procent) een onderneming te starten dan studenten met een Nederlandse nationaliteit (12,6 procent).

1 Ondernemerschap onder BUAS studenten

Om ondernemerschap bij studenten te herkennen en erkennen, is vanuit de coördinator ondernemerschapsonderwijs het initiatief genomen om onderzoek uit te laten voeren naar studentondernemerschap binnen Breda University of Applied Science. Met de inzichten die dit onderzoek brengt kan het ondernemerschapsonderwijs en ondersteuning voor startups continue verbeterd worden.

Het onderzoek wordt uitgevoerd door medewerkers van BUAS. De opzet van het onderzoek is gebaseerd op soortgelijk onderzoek bij Saxion Hogeschool en Avans hogeschool.

Dit is het eerste rapport over ondernemerschap dat wordt uitgevoerd binnen BUAS. Afgelopen jaar (oktober 2017) heeft ook een meting plaatsgevonden, maar daar is niet over gerapporteerd omdat de centrale vraag met betrekking tot ondernemerschapsintentie niet aan de totale populatie was gesteld. Beschikbare data uit dit eerdere onderzoek zijn wel verwerkt in het huidige rapport in zoverre dat mogelijk was. In november 2018 heeft een tweede meting plaatsgevonden onder alle actief ingeschreven studenten en deze gegevens vormen de basis voor dit rapport.

De rapportage geschiedt dus enkel over beschikbare en tijdens de registratieprocedure verkregen kwantitatieve data. Er zijn geen interviews gehouden met studenten, of anderszins data verzameld die wellicht meer inzicht kunnen verschaffen in de motivatie tot ondernemerschap onder verschillende studenten. Het is een beschrijving van een momentopname in november 2018.

2 Onderzoeksmethode

Met dit onderzoek willen wij de volgende onderzoeksvragen beantwoorden:

1. Wat is de interesse van studenten in ondernemerschap?

En in zoverre dit mogelijk met de beschikbare data:

2. Hoe ontwikkelt deze interesse zich in de loop van hun studie?

De vraag die studenten is gesteld, is vaker gebruikt en is letterlijk overgenomen uit (Rovers, 2016) die de vraag zelf weer letterlijk heeft overgenomen van een vergelijkbare studie bij Saxion waar Rovers (2016) naar verwijst. Dat maakt het mogelijk de resultaten van de verschillende rapporten onderling te vergelijken.

Deze verplichte vraag luidt als volgt: 'Ben je van plan een eigen bedrijf te beginnen?' De volgende antwoorden waren hierop mogelijk:

- > nee
- > misschien
- > ja, na mijn studie
- > ja, tijdens mijn studie
- > ja, ik ben al gestart

2.1 Data-analyse

Data van alle op 19 November 2018 ingeschreven en actieve studenten is geïmporteerd en bewerkt in SPSS. Daarmee waren de gegevens van 7.447 studenten gemoeid. Na een controle op dubbele inschrijvingen zijn 7073 studenten overgebleven.

Van deze overgebleven groep van 7.073 studenten is vervolgens vastgesteld of relevante informatie ontbrak zoals geslacht, leeftijd, opleiding, nationaliteit en intentie tot ondernemerschap. Als dat het geval was, zijn ook deze studenten uit het bestand verwijderd. De finale dataset waar in dit rapport mee gewerkt wordt bestaat uit 7.049 studenten.

De analyses zijn vooral beschrijvend van aard (frequenties en percentages). Daar waar nodig, mogelijk, of informatief, worden inferenties gebruikt (sterkte van samenhang en significantie). Technieken die hierbij gebruikt zijn, zijn frequentietabellen en kruistabellen. Deze tabellen zijn in de meeste gevallen geëxporteerd naar Excel en daar verwerkt tot voor dit rapport publiceerbare tabellen en grafieken. Om vergelijkingen in ondernemerschapsintentie tussen verschillende jaren zichtbaar te maken, is gebruik gemaakt van Sankey diagrammen. Deze zijn gegenereerd met SankeyMATIC (SankeyMATIC, 2014) en verder bewerkt in Inkscape (Inkscape, 2018) alvorens te worden geïmporteerd in dit rapport.

2.1.1 Data uit studiejaar 2017-2018

Soms wordt ook data uit het schooljaar 2017-2018 gebruikt. Deze data zijn verzameld in oktober 2017. Bij deze data moet echter een kanttekening worden geplaatst. De reden is dat vanwege de timing en afstemming, tijdens deze meting, niet alle studenten de centrale vraag met betrekking tot ondernemerschap voor ogen hebben gekregen. Als gevolg daarvan hebben naar schatting 1.500 studenten, met name cohort 2017, de vraag niet beantwoord. Data die in oktober 2017 verzameld is, heeft om die reden betrekking op 5.537 studenten.

3 Resultaten

In het kader van vergelijkbaarheid worden, net als in Rovers (2016), in de volgende paragrafen de respons en de interesse in ondernemerschap behandeld. Ook wordt een geaggregeerde vergelijking gemaakt tussen de studiejaar 2017-2018 en 2018-2019. Tot slot wordt ondernemerschap en de interesse daarin in relatie tot de variabelen academie, opleidingsvariant, vooropleiding en geslacht toegelicht.

3.1 Respons

De vraag of men van plan is een eigen bedrijf te beginnen is door alle nieuwe inschrijvers en herinschrijvers beantwoord. In totaal bestaat de respons uit 7.049 studenten. De onderstaande Tabel 1 laat een overzicht zien van de verdeling over de variabelen geslacht, nationaliteit en opleidingsvariant.

Tabel 1 Respons studiejaar 2018-2019

	Totaal (N)	Vrouw	Man	Buitenlands	Nederlands	Voltijd studie	Deeltijd studie
n	7.049	4.086	2.963	958	6.091	7.009	40
%		58,0%	42,0%	13,6%	86,4%	99,4%	0,6%

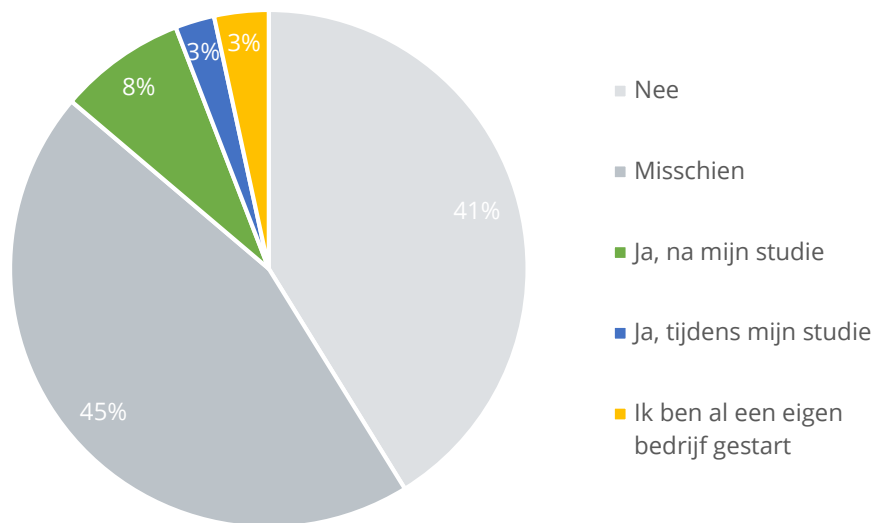
BUas kent een aantal grote studies waarin vrouwen overgerepresenteerd zijn. Een belangrijk deel van onze studenten komt uit het buitenland en we kennen vrijwel geen opleidingen die in deeltijd worden aangeboden.

Zoals in de sectie Data-analyse al is besproken, is het aantal actieve inschrijvers iets groter. Echter, resultaten mogen beschouwd worden als populatie resultaten en niet als steekproef resultaten. Er hoeft dus geen rekening gehouden te worden met een gelimiteerde betrouwbaarheid van de resultaten.

3.2 Interesse in ondernemerschap BUAs breed bekeken

Centraal in dit rapport staat de vraag: 'Ben je van plan een eigen bedrijf te beginnen?'. In de onderstaande Figuur 1 wordt deze vraag BUAs-breed in beeld gebracht.

Figuur 1 Intentie tot ondernemerschap binnen BUAs 2018-2019 (N = 7.049)

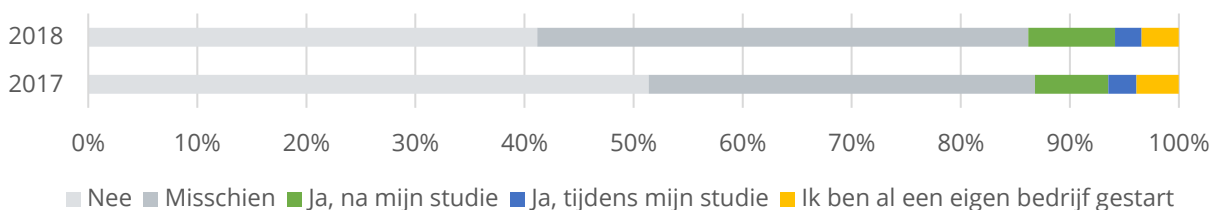
Zoals in Figuur 1 te zien is, geeft bijna 14 procent van de 7049 studenten aan een bedrijf te willen gaan starten tijdens (2,5 procent) of na de studie (7,9 procent), of heeft men al een bedrijf gestart. Wordt daar de categorie *misschien* bij opgeteld, dan zit je tegen de 60 procent van het totaal aantal studenten aan dat in ieder geval niet vooraf 'nee' zegt tegen een eigen onderneming. Het is natuurlijk erg afhankelijk van het type school en de geboden opleidingen en het is op dit moment lastig te concluderen of het percentage studenten dat al een bedrijf is gestart (3,4 procent) hoog of laag is. Wordt het vergeleken met cijfers van hogeschool Windesheim (Corré, 2016) dat 10 procent van de studenten een eigen bedrijf heeft naast de studie, dan is 3,4 procent laag. Worden de cijfers vergeleken met die van Avans in 2016 waar men een percentage van 2,8 rapporteert (Rovers, 2016), dan is het wellicht iets hoger.

Over de jaren heen zal moeten blijken hoe de cijfers zich bewegen en in welke mate hier binnen de BUAs organisatie invloed op uitgeoefend kan worden.

3.2.1 Interesse in ondernemerschap in 2018 vergeleken met 2017

In navolging van de conclusie van de vorige paragraaf wordt in een vergelijk gemaakt tussen 2017 en 2018 op basis van Figuur 2. Daar is te zien dat ondernemerschap in 2017 bij minder dan 50 procent op de radar stond, terwijl dit in 2018 bijna 60 procent is geworden. Het percentage studenten dat al een eigen bedrijf is gestart tijdens de studie is licht gedaald, maar netto, als de intentie wordt meegenomen, is een relatief groter percentage studenten van plan een bedrijf te beginnen. Een wat meer geprononceerd verschil is te zien bij het percentage studenten dat zegt misschien een bedrijf te willen beginnen. Dat percentage is met bijna 10% gestegen ten opzichte van 2017 en volledig ten koste gegaan van het aantal studenten dat niet van plan is ooit een bedrijf te starten.

Uit het bovenstaande mag zeker geen trend worden afgeleid aan gezien de data uit 2017 incompleet is.

Figuur 2 Intentie tot ondernemerschap in 2018 (N=7.049) vergeleken met 2017 (N=5.537)

3.2.2 Kunnen we iets meer zeggen over de ontwikkeling in interesse in ondernemerschap?

Hieronder wordt een portret geschetst van de groep studenten die in 2018 een ander antwoord heeft gegeven op de centrale ondernemerschapsvraag dan in 2017. Het is belangrijk de lezer te herinneren aan het feit dat ieder jaar een flink aantal studenten de opleiding verlaat en daar een nieuwe groep studenten (1^e-jaars) voor in de plaats komt. Het totaal aantal studenten waar theoretisch over gerapporteerd kan worden in zo'n vergelijk is noodzakelijkerwijze laag. Zeker gezien de problemen met datawerving in 2017 is dit vergelijk waarschijnlijk tendentieus, maar niet minder interessant. De onderstaande Tabel 2 wordt als uitgangspunt genomen.

Tabel 2 Verschillen in ondernemerschapsintentie tussen 2017 en 2018 (N=3.832)

		Intentie om een bedrijf te starten 2017					Totaal
		Nee	Misschien	Ja, na mijn studie	Ja, tijdens mijn studie	Ik ben al een eigen bedrijf gestart	
Intentie om een bedrijf te starten 2018	Nee	1.626	226	13	9	4	1.878
	Misschien	219	1.111	86	20	10	1.446
	Ja, na mijn studie	23	45	140	17	0	225
	Ja, tijdens mijn studie	11	30	10	50	1	102
	Ik ben al een eigen bedrijf gestart	10	25	9	19	118	181
	Totaal	1.889	1.437	258	115	133	3.832

Tabel 2 laat zich niet eenvoudig lezen, maar is zeer informatief. Van de 3.832 studenten die vergeleken konden worden omdat hun ondernemerschapsintentie van zowel 2017 als 2018 bekend waren, bleken 3.045 (79,5 procent) dezelfde voorkeur te behouden. Dat betekent tegelijk dat 20,5 procent dat dus niet deed. Tabel 2 laat door middel van kleuren zien (groen en roze) waar de verschillen zitten. Groen staat voor positieve intentieverschillen en roze staat voor negatieve intentieverschillen. Positief betekent hier dat men gemiddeld genomen een sterkere intentie heeft een bedrijf te starten. Bijvoorbeeld in plaats van niet, misschien, of in plaats van ja, tijdens mijn studie, is men al een bedrijf gestart. Negatief staat dus voor tegenovergestelde transitie. Drukt men de verschillen procentueel uit, dan heeft 10,0 procent een negatievere intentie en 10,5 procent een positievere intentie. Dit is echter geen gewogen uitspraak omdat de data zich daartoe niet leent. Statistici zullen meteen 'te laag meetniveau' roepen ter verklaring. Enerzijds omdat er wellicht geen sprake is van een te ordenen verhouding tussen de verschillende intentie-categorieën en omdat daarbij ook onduidelijk is of de objectieve omvang tussen twee opeenvolgende waarden altijd gelijk is.

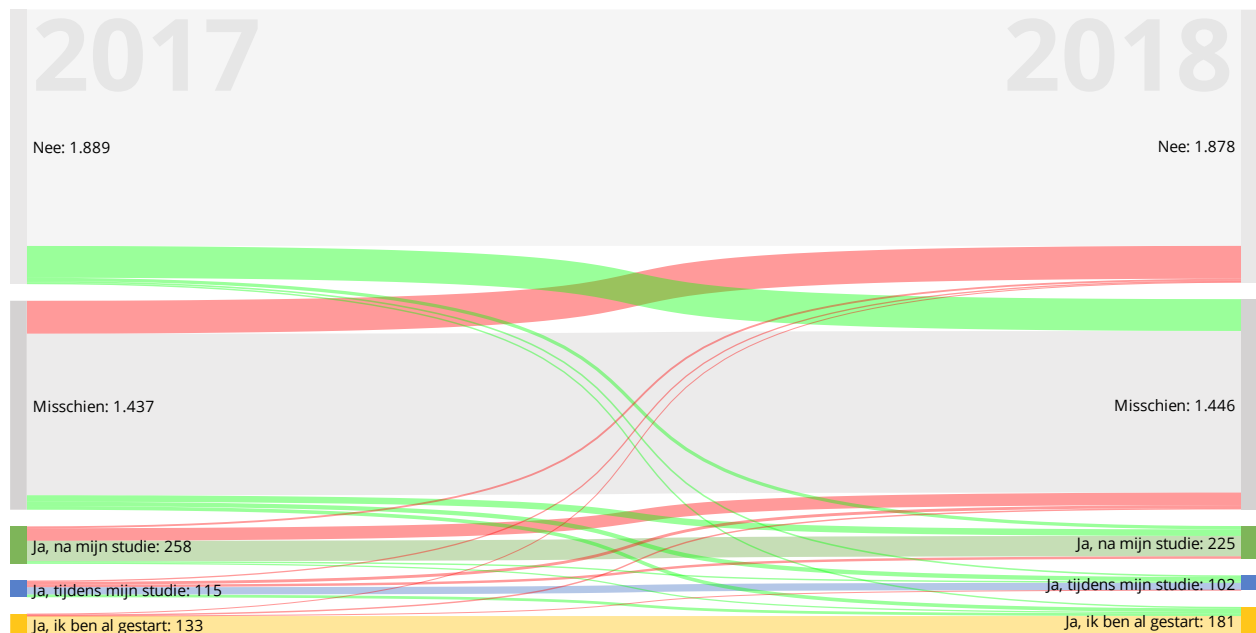
In een zogenaamde Sankey diagram hieronder (zie Figuur 3) zijn de transities in ondernemerschapsintentie van 2017 naar 2018 grafisch weergegeven. Net als in Tabel 2 hierboven geven groen getinte curves positieve transitie weer en rood getinte curves geven negatieve transitie weer. Negatief betekent dat men in 2017 nog van plan was een bedrijf te beginnen, maar hier in 2018 hooguit over twijfelt. Positieve transities zijn transities die juist in eerste instantie niet dachten een bedrijf te willen starten of daarover twijfelden, de stap toch van plan zijn te maken, of dat zelfs al te hebben gedaan.

Samenvatting positieve verschillen:

- > Waar in 2017 219 studenten 'nee' zeiden, zeggen deze zelfde studenten nu in 2018 'misschien'. De opgeteld overige 44 studenten die in 2017 'nee' zeiden, zeggen nu in 2018 'ja', tijdens of na hun studie. 10 van hen zijn zelfs een bedrijf gestart tijdens hun studie.
- > Waar in 2017 opgeteld 100 studenten 'misschien' zeiden, zeggen deze nu in 2018 'ja', tijdens of na hun studie. 25 daarvan zijn zelfs een bedrijf gestart.
- > Waar in 2017 opgeteld 19 studenten verwachtten na hun studie een bedrijf te starten, zeggen 10 van hen te verwachten dat al tijdens hun studie te doen en 9 van hen zijn zelfs al een bedrijf gestart.
- > Waar in 2017 19 studenten verwachtten tijdens hun studie een bedrijf te starten, is die verwachting in 2018 ook bewaarheid geworden.

Samenvatting negatieve verschillen

- > Waar in 2017 226 studenten nog 'misschien' zeiden, zeggen deze zelfde studenten nu in 2018 'nee'.
- > Waar in 2017 opgeteld 99 studenten nog van plan waren *na* hun studie een bedrijf te starten, zeggen 13 nu dat niet meer van plan te zijn. De rest (86) twijfelt er nog over.
- > Waar in 2017 opgeteld 46 studenten nog van plan waren tijdens hun studie een bedrijf te starten, doet men dat nu in 2018 niet meer. 9 zeggen het niet te doen, 20 twijfelt nu en 17 is het van plan uit te stellen tot na hun studie.
- > De meest opmerkelijk transitie doen zich voor bij studenten die in 2017 nog aangaven al een eigen bedrijf te zijn gestart en dat in 2018 niet meer doen. 4 van hen heeft geen bedrijf meer en is dat ook niet meer van plan. 10 van hen twijfelt er in 2018 over en 1 van hen wil wellicht tijdens de studie nog een nieuw bedrijf beginnen.

Figuur 3 Totaal transitie in ondernemerschapintentie tussen 2017 en 2018 (N= 3.832)

Voor alle bovenstaande resultaten geldt dat het interessant en leerzaam zou zijn waarom deze wijzigingen hebben plaatsgevonden. Dit kwantitatieve beschrijvende onderzoek leent zich daar echter niet voor.

3.2.3 Ontwikkeling in interesse van Cohort 2016

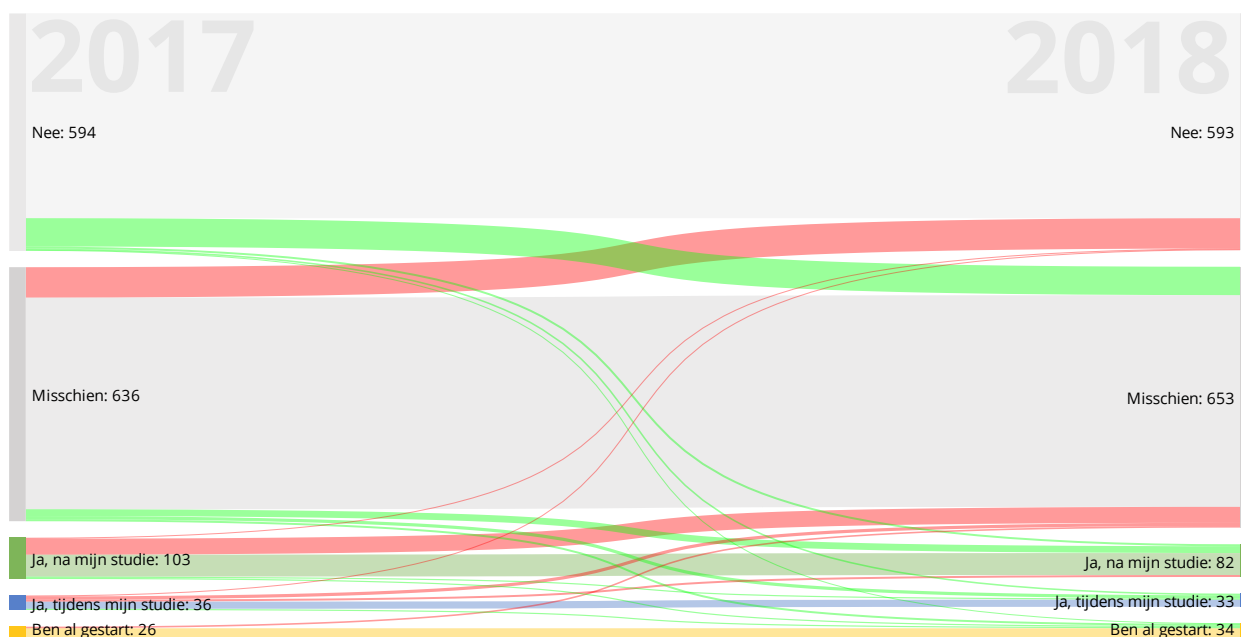
Hieronder wordt een vergelijkbare analyse gemaakt als in de voorgaande paragraaf 3.2.2, maar wordt de populatie beperkt tot studenten die behoren tot cohort 2016 en zich hebben ingeschreven in schooljaar 2016-2017.

Tabel 3 laat een vergelijkbaar patroon zien. Studenten zijn overwegend stabiel in interesse (81,5 procent). In 2018 wijkt 8,6 procent positief af in interesse en 9,8 procent wijkt negatief af in interesse ten opzichte van 2017.

Tabel 3 Cohort 2016: Verschillen in ondernemerschapintentie tussen 2017 en 2018 (N=1.395)

	Intentie om een bedrijf te starten 2017					Ik ben al een eigen bedrijf gestart	Totaal
	Nee	Misschien	Ja, na mijn studie	Ja, tijdens mijn studie			
Intentie om een bedrijf te starten 2018	Nee	513	76	2	2	0	593
	Misschien	71	530	40	8	4	653
	Ja, na mijn studie	5	17	55	5	0	82
	Ja, tijdens mijn studie	4	8	3	18	0	33
	Ik ben al een eigen bedrijf gestart	1	5	3	3	22	34
Totaal	594	636	103	36	26	1.395	

De bovenstaande Tabel 3 is hieronder wederom gevisualiseerd in een Sankey diagram (zie Figuur 4). De grootste wisselingen hebben plaatsgevonden binnen de categorieën 'nee' en 'misschien'. Als we straks kijken naar inschrijfduur en intentie tot ondernemerschap (zie sectie 3.3.2), zal blijken dat daar een negatieve trend is. Aan het begin van de studie hebben studenten gemiddeld genomen meer intentie een bedrijf te starten dan later in de studie. Die trend zien we nu ook al lichtjes terug als we het blikveld beperken tot een cohort. Ondanks dat vier studenten aangeven te zijn gestopt met hun eigen bedrijf, is het meestal zo dat als men eenmaal een bedrijf is gestart, men dat blijft doen. De netto toename van acht studenten dat al een bedrijf is gestart in 2018 ten opzichte van 2017 is niet eenduidig toe te wijzen aan een specifieke categorie. Al vallen de zes personen op die in 2017 nog 'nee' of 'misschien' aangaven en in 2018 toch een bedrijf zijn gestart. Dat zegt in ieder geval dat een 'nee' altijd nog een 'ja' kan worden.

Figuur 4 Transitie in ondernemerschapintentie cohort 2016 (N=1.395)

3.3 Interesse in ondernemerschap nader bekeken

In de volgende paragrafen zoomen we in op de studenten die hebben aangegeven een bedrijf te willen starten, of dat al gedaan hebben.

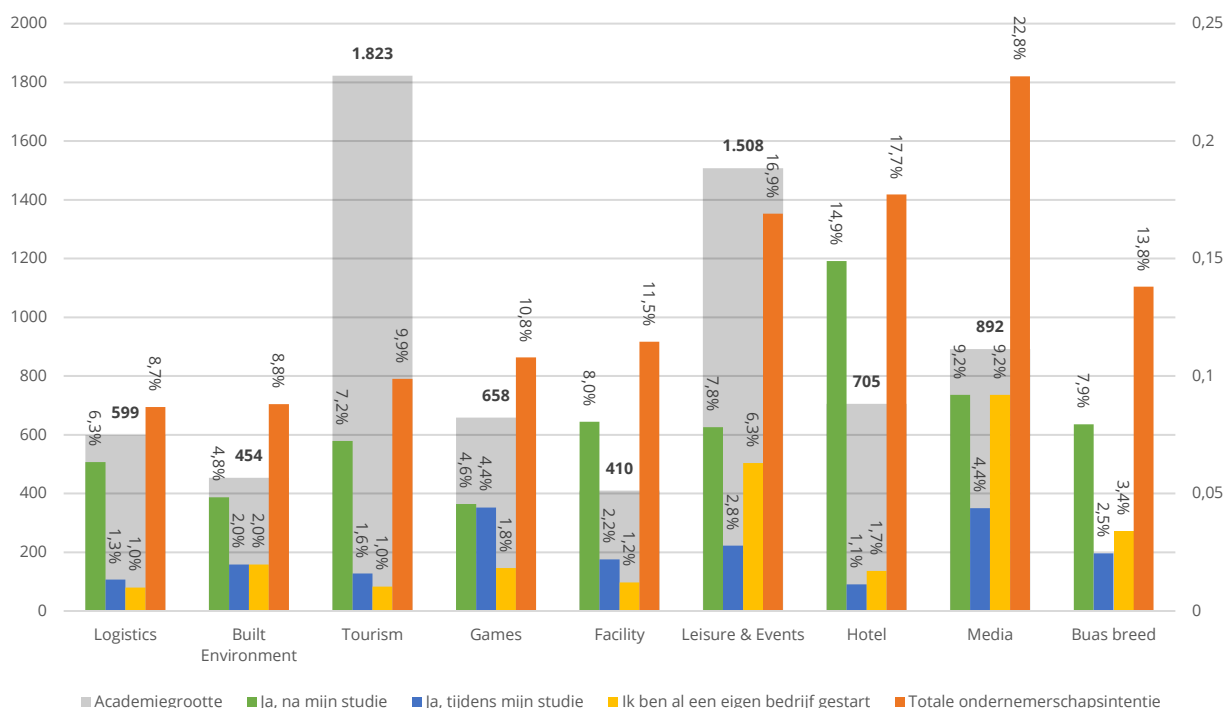
3.3.1 Ondernemerschap per BUas domein

BUAs is actief binnen acht verschillende domeinen. Figuur 5 laat zien dat er forse verschillen in ondernemerschapsintentie per domein bestaan. Allereerst moet worden opgemerkt dat de categorieën 'nee' en 'misschien' buiten beschouwing zijn gelaten in deze figuur. De reden is dat deze de tabel te zeer zouden vertekenen en door ze weg te laten krijgen we beter inzicht in de onderlinge verschillen tussen academies.

De domeinen in de grafiek zijn gerangschikt naar het totale relatieve percentage studenten binnen een academie dat de intentie heeft een onderneming te starten of al begonnen is. De grotere grijs-doorschijnende vlakken op de achtergrond geven de absolute grootte van het desbetreffende domein weer. In absolute omvang zou dan ook niet Media (203 studenten), maar Leisure & Events de grootste intentie tot ondernemerschap hebben binnen BUAs met 255 studenten. BUAs breed, steken Leisure & Events, Hotel en Media bovenuit en blijven de overige domeinen achter. Waarschijnlijk, als men dieper zou graven, dan zou een logische verklaring gevonden kunnen worden waarom studenten binnen het domein Media relatief vaker een eigen bedrijf beginnen of die intentie hebben. Het is mogelijk dat het gaat om zzp constructies. Die zijn gewild binnen zowel Horeca als Media en waarschijnlijk ook Leisure & Events. Binnen het domein Hotel is het percentage studenten dat werkelijk al een bedrijf is gestart lager in vergelijking tot Leisure & Events en Media.

Het is opvallend (en ook logisch) dat de meeste studenten (58 procent) vooral na hun studie denken te starten met hun bedrijf. Bij Hotel is die intentie het grootst met 84 procent en bij Media het laagst met 40 procent.

Ten slotte kan worden opgemerkt dat een Chikwadraattoets heeft uitgewezen dat de verschillen tussen de domeinen onderling significant zijn ($\chi^2(14, N=973) = 149,22, p < ,001$). In de sectie Relevante SPSS-output kan Tabel 4 worden geraadpleegd voor verdere details.

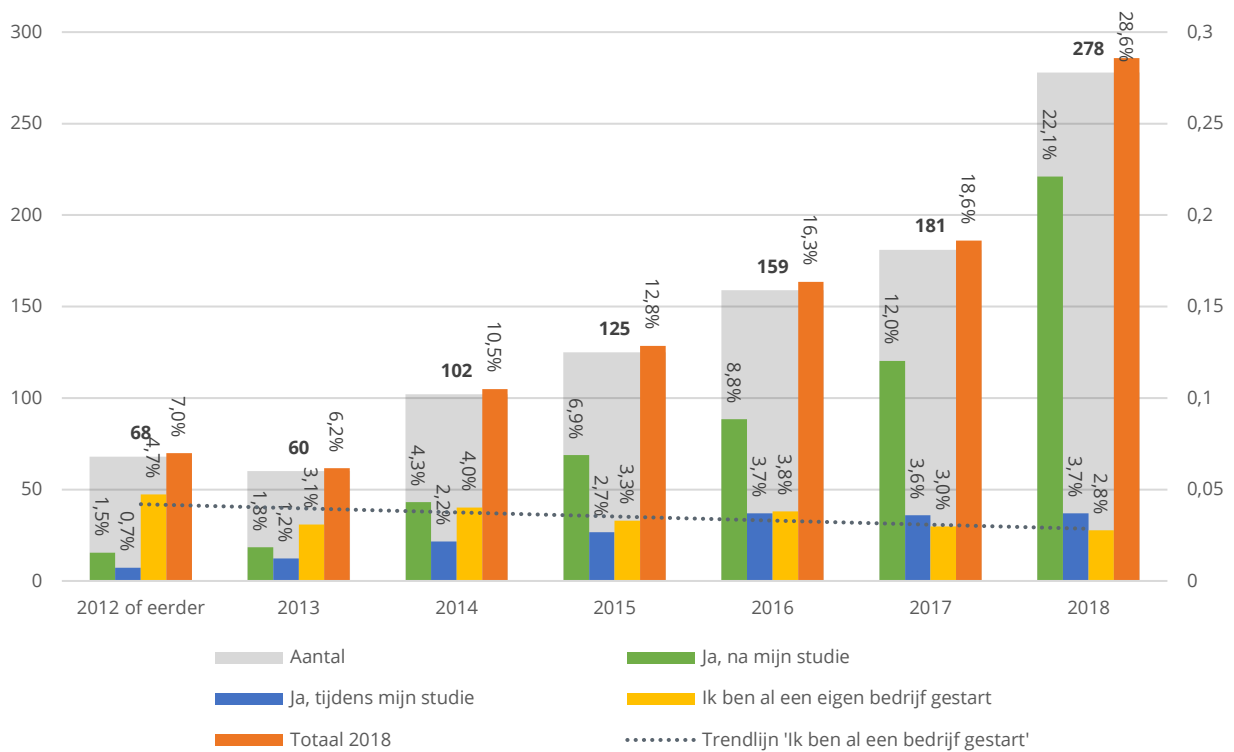
Figuur 5 Intentie tot ondernemerschap per domein 2018 (N=973)

In de sectie Overzichtstabellen, in Tabel 8 wordt een overzicht gegeven van intentie tot ondernemerschap per opleiding in 2018.

3.3.2 Ondernemerschap naar jaar van inschrijving

Om vast te kunnen stellen of er een relatie bestaat tussen jaar waarin zich men heeft ingeschreven en intentie tot ondernemerschap is Figuur 6 gegenereerd. Qua opzet is deze figuur gelijk aan Figuur 5 met het verschil dat de absolute waarden het totaal aantal studenten aangeeft dat sinds dat jaar staat ingeschreven als actieve student. Met het oog kan worden vastgesteld dat de verschillen opvallend zijn. Waar enerzijds de intentie per jaar toe lijkt te nemen, neemt het relatieve aantal studenten dat al een bedrijf gestart is tijdens de studie af. Dat is ook logisch, immers naarmate de inschrijfdatum recenter is, is men in de regel jonger. Het effect van leeftijd wordt later (zie Figuur 7) bekeken.

Ook statistisch kan het verband tussen inschrijfjaar en de intentie een bedrijf te starten worden gelegd. Een Chikwadraattoets tussen de variabelen jaar van inschrijving en de intentie een bedrijf te starten is significant ($\chi^2(12, N=973) = 163,13, p < ,001$). In de sectie Relevante SPSS-output kan Tabel 5 worden geraadpleegd voor verdere details.

Figuur 6 Intentie tot ondernemerschap naar jaar van inschrijving 2018 (N=973)

3.4 Demografische verkenning van interesse in ondernemerschap

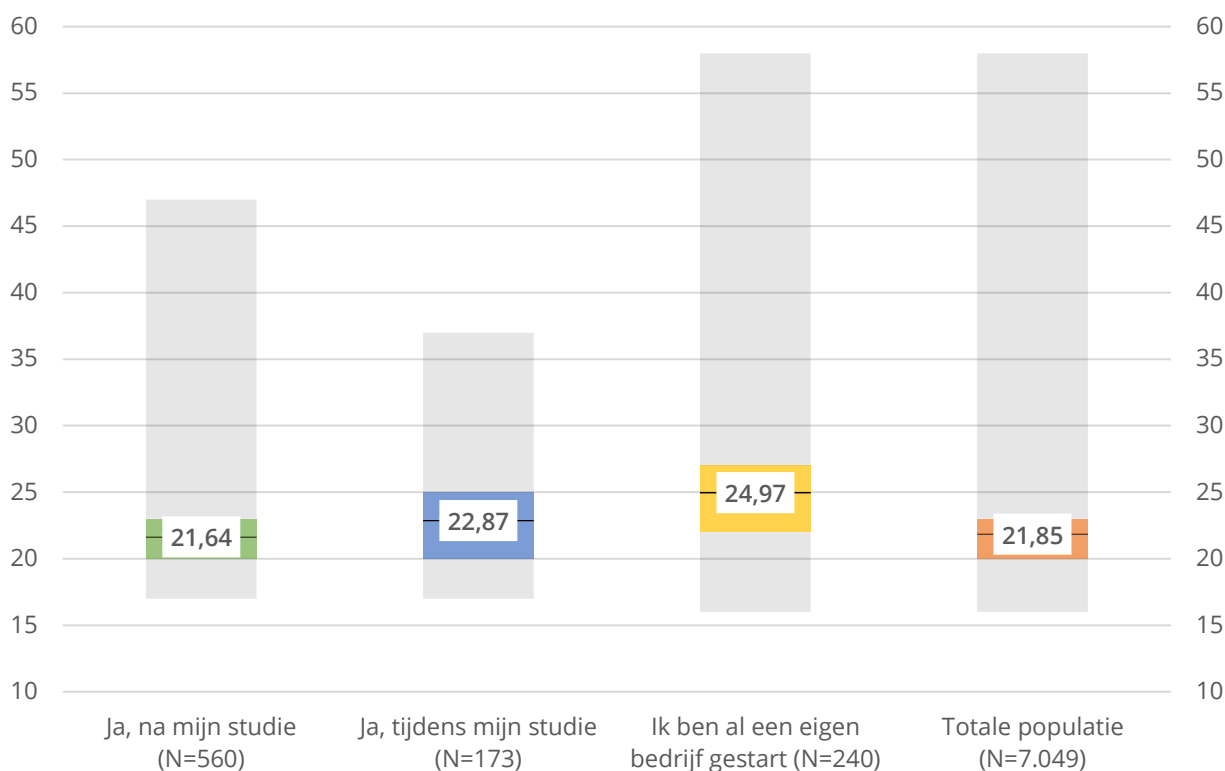
In de onderstaande paragrafen wordt de invloed van bepaalde demografische kenmerken zoals leeftijd, geslacht en nationaliteit op interesse in ondernemerschap verkend.

3.4.1 De invloed van leeftijd op interesse in ondernemerschap

In Figuur 7 hieronder wordt de samenhang getoond tussen leeftijd en intentie tot het starten van een eigen bedrijf. Zoals af te lezen valt uit de grafiek is de gemiddelde leeftijd van studenten die al een bedrijf zijn gestart hoger (24,97 jaar) dan studenten die van plan zijn een bedrijf te starten na hun studie (21,64 jaar) en studenten die tijdens hun studie al een bedrijf willen gaan starten (22,87 jaar).

Het lichtgrijze gebied geeft de bandbreedte van leeftijden aan per categorie en het groene gebied geeft de gemiddelde standaardafwijkingen aan. Een standaardafwijking zegt in dit geval iets over de gemiddelde spreiding in leeftijd. Een grotere spreiding betekent dat leeftijden gemiddeld genomen verder uit elkaar liggen. De grijze gebieden geven de extreme waarden (min en max) aan. Zowel de bandbreedte als spreiding zijn het grootst bij studenten die al een bedrijf zijn gestart (5,7 jaar) en lager bij zowel studenten die van plan zijn een bedrijf te starten na hun studie (3,2 jaar) en tijdens hun studie (3,2 jaar). Een analyse van variantie heeft aangetoond dat deze verschillen in gemiddelde significant zijn, $F(2, 970) = 58,674$, $p < ,001$.

Het verband tussen leeftijd en intentie tot ondernemerschap hebben we waarschijnlijk ook teruggezien toen we intentie tot ondernemerschap vergeleken met jaar van inschrijving (zie Figuur 6). Daar bleek dat relatief meer ouderejaars (zij die al sinds 2012 of eerder staan ingeschreven) een bedrijf zijn gestart dan studenten die minder lang staan ingeschreven. Dat heeft, niet verassend, te maken met de samenhang tussen leeftijd en jaar van inschrijving. Een simpele lineaire regressieanalyse laat een significante, zoiet matig sterke, samenhang zien ($F(1, 7047) = 3005,810$, $p < ,001$), met een R^2 van ,299. Dat betekent dat leeftijd bijna 30 procent van de variantie in inschrijffjaar voorspelt zonder andere mogelijk verklarende factoren mee in beschouwing te nemen.

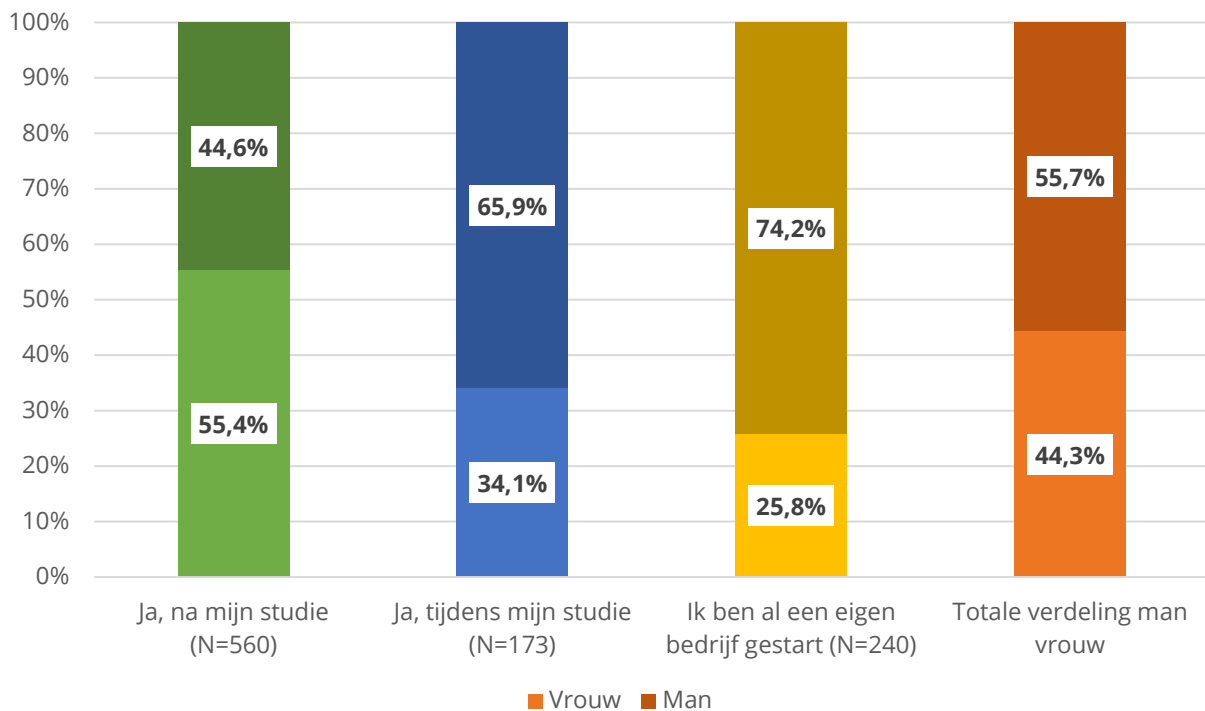

Figuur 7 Gemiddelde leeftijd naar intentie tot ondernemerschap 2018 (N=7.049)

3.4.2 De invloed van geslacht op interesse in ondernemerschap

De onderstaande Figuur 8 laat de verdeling tussen mannen en vrouwen zien binnen de drie positieve intentie categorieën. Mannen (55,7 procent) lijken meer interesse te hebben in ondernemerschap van vrouwen (44,3 procent). Het zijn vooral mannen die al een bedrijf gestart zijn. 74,2 procent van de studenten die al een eigen bedrijf hebben, is man. Dat geldt ook voor de categorie intentie een bedrijf tijdens de studie te starten. 65,9 procent binnen deze categorie is man. Vrouwen zijn, vaker dan mannen, van plan een bedrijf na hun studie te starten (55,4 procent vrouw versus 44,6 procent man). Dit is tevens ook de grootste categorie (N=560).

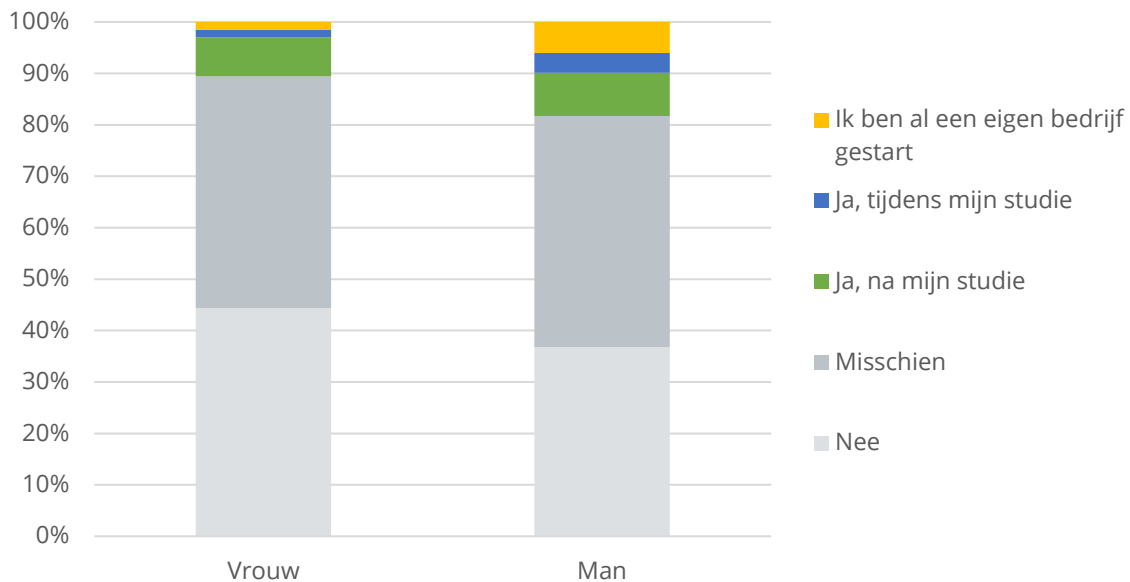
Een Chikwadraattoets heeft aangegeven dat de hiervoor beschreven verschillen significant worden bevonden ($\chi^2(2, N=973) = 68,21, p < ,001$). In de sectie Relevante SPSS-output kan Tabel 6 worden geraadpleegd voor verdere details.

Figuur 8 Verdeling man en vrouw naar intentie tot ondernemerschap 2018 (N=973)

Om echter een beter beeld te krijgen van de verschillen in intentie tussen mannen en vrouwen zal dit moeten vergeleken worden binnen de totale populatie. Dat is hieronder zichtbaar gemaakt in Figuur 9. De figuur laat vrij duidelijk zien dat mannen gemiddeld genomen vaker een intentie hebben tot het starten van een onderneming (18,3 procent) dan vrouwen (10,5 procent). Dat verschil is ook significant ($\chi^2(4, N=7.049) = 168,05, p < ,001$).

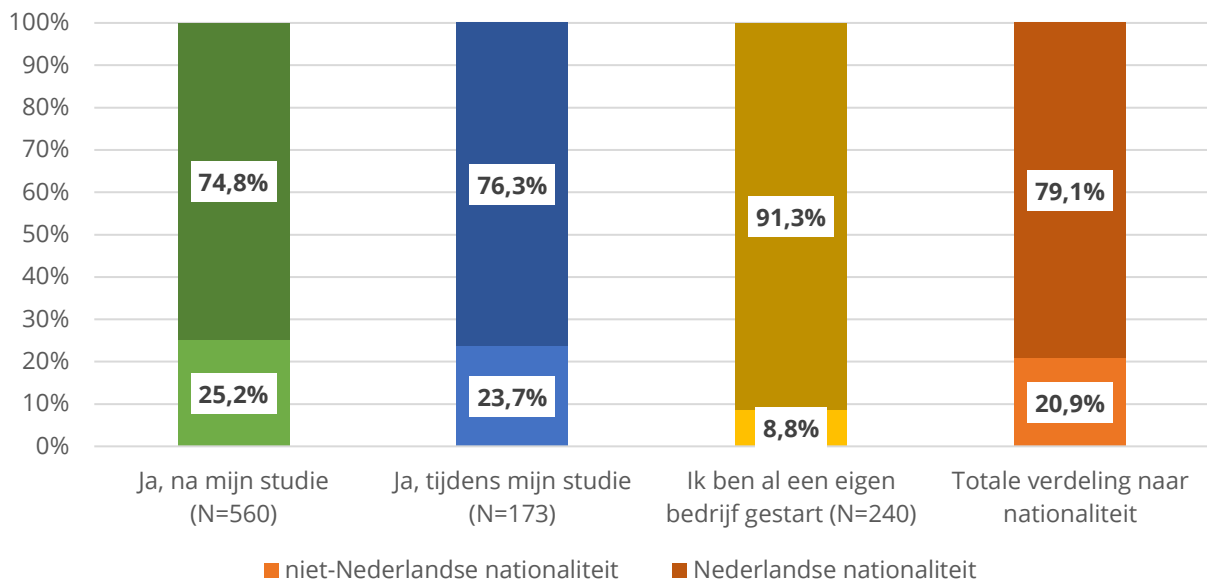

Figuur 9 Intentie tot ondernemerschap naar geslacht 2018 (N=7.049)

3.4.3 De invloed van nationaliteit op interesse in ondernemerschap

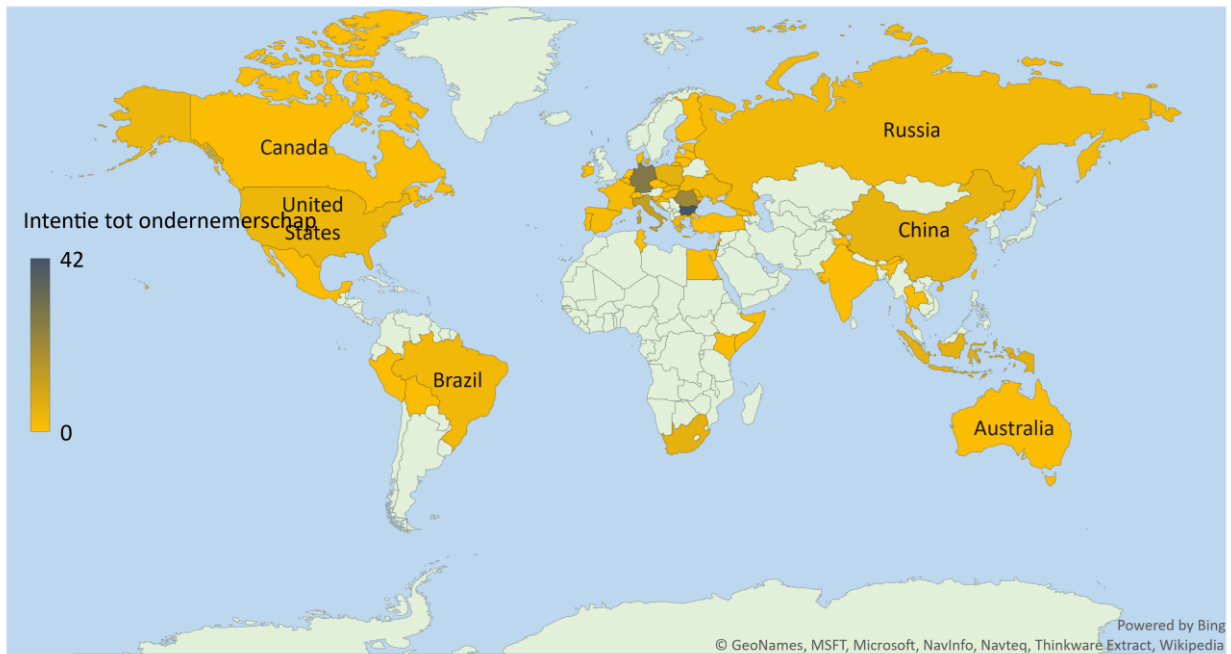
Ten slotte is het interessant te bekijken of nationaliteit van invloed is op de intentie tot ondernemerschap. In eerste instantie is de populatie opgedeeld in Nederlandse en niet-Nederlandse nationaliteit. Het resultaat hiervan is te zien in Figuur 10. Het lijkt logisch dat studenten met een niet-Nederlandse nationaliteit minder vaak dan studenten met een Nederlandse nationaliteit al een bedrijf zijn gestart tijdens hun studie. Aannemende dat het gaat om een bedrijf dat in Nederland is gevestigd, is dat minder vanzelfsprekend voor studenten die hier misschien niet zullen blijven na hun studie.

Een Chikwadraattoets heeft aangegeven dat de hiervoor beschreven verschillen significant worden bevonden ($\chi^2(2, N=973) = 28,49, p < ,001$). In de sectie Relevante SPSS-output kan Tabel 7 worden geraadpleegd voor verdere details.

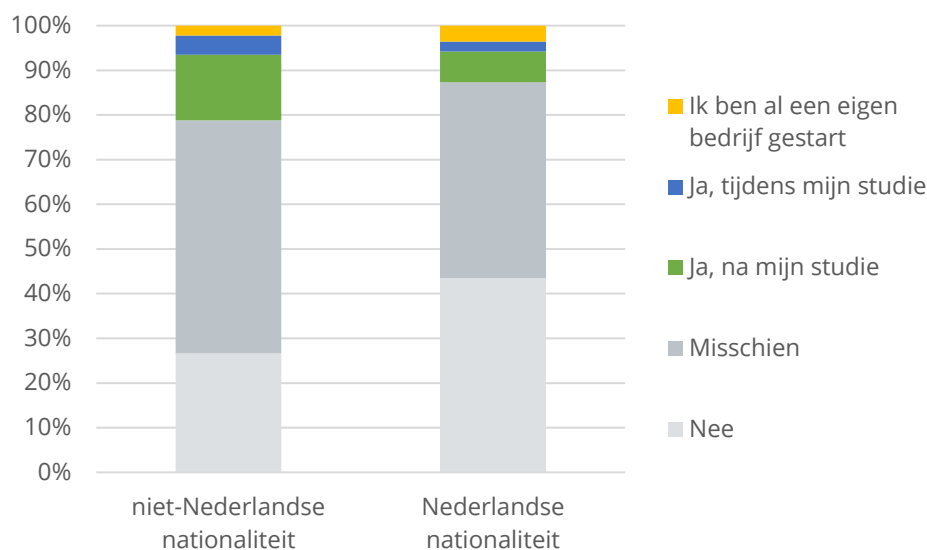
Figuur 10 Verdeling nationaliteit naar intentie tot het starten van een bedrijf 2018 (N=973)

In Figuur 11 wordt meer helder waar studenten met een niet-Nederlandse nationaliteit vandaan komen. In de appendix is in sectie Overzichtstabellen Tabel 9 opgenomen om een beter beeld te geven van de aantallen.

Figuur 11 Intentie tot ondernemerschap naar niet-Nederlandse nationaliteit 2018 (N=196)

Hiermee is echter nog niet de vraag beantwoord of de nationaliteit van studenten van invloed is op hun intentie tot ondernemerschap. Deze is immers enkel vergeleken binnen de groep studenten die heeft aangegeven daadwerkelijk een bedrijf te willen beginnen, of al begonnen is. Om dat weer te geven is Figuur 12 hieronder weergegeven. Uit deze figuur blijkt dat studenten met een niet-Nederlandse nationaliteit relatief vaker van plan zijn een onderneming te starten (21,2 procent) dan studenten met een Nederlandse nationaliteit (12,6 procent). Ook dit verschil is significant ($\chi^2(4, N=7.049) = 153,68, p < ,001$).

Figuur 12 Intentie tot ondernemerschap naar nationaliteit 2018 (N=7.049)

4 Tot slot

Met dit onderzoek wordt gepoogd de volgende onderzoeksvragen te beantwoorden:

1. Wat is de interesse van studenten in ondernemerschap?

En in zoverre dit mogelijk is met de beschikbare data, de tweede vraag:

2. Hoe ontwikkelt deze interesse zich in de loop van hun studie?

4.1 Conclusie

Met betrekking tot de centrale vraag "Wat is de interesse van studenten in ondernemerschap?" kan geconcludeerd worden dat, zoals in sectie 3.2 al is gesteld, zonder een goed referentiekader geen conclusie te trekken valt over de intentie met betrekking tot ondernemerschap onder BUAs studenten. Wellicht dat data over meerdere jaren ons daartoe in staat stelt in de toekomst. Voor nu zijn de cijfers echter zoals ze zijn. De totale intentie tot ondernemerschap is bijna 14% van onze studentenpopulatie. Het zijn vaak mannen, in absolute zin vooral studenten met de Nederlandse nationaliteit, in relatieve zin juist studenten met een niet-Nederlandse nationaliteit, studenten die in de aanvangsfase van hun studie zitten en vooral studeren in de domeinen Leisure & Events, Horeca en Media.

Met betrekking tot vraag die betrekking heeft op de ontwikkeling van deze interesse in ondernemerschap, kunnen we voorzichtig melden dat 2018 vrij veel lijkt op het voorgaande jaar. De transities die zich hebben voorgedaan vinden vooral plaats binnen de negatieve en positieve dimensies en niet tussen deze dimensies. Naarmate men langer studeert neemt de intentie tot ondernemerschap af en eenzelfde negatieve samenhang is ook zichtbaar met leeftijd. Het omgekeerde geldt voor studenten die al een bedrijf zijn gestart, daar geldt hoe jonger, hoe groter de intentie tot ondernemerschap.

4.2 Discussie en kritische reflectie

De resultaten doen vermoeden dat studenten het begrip 'bedrijf' wellicht anders interpreteren dan wij denken. Zeker gezien de bedenkelijke transities die zich hebben voorgedaan van 2017 naar 2018 lijken aan te geven dat het begrip 'bedrijf' wellicht heel fluide is. De auteur van dit rapport vraagt zich dan ook af of we wel meten wat we willen meten.

Een wat technischere opmerking betreft de kwaliteit van de data uit 2017. Daar ontbraken ongeveer 1500 studenten en dat maakt de vergelijkende analyses tussen data uit oktober 2017 en november 2018 kwetsbaar. Ondanks dat er meer vertrouwen bestaat in de data betreffende cohort 2016, blijft het een zwak onderdeel van deze studie.

Zeker in het licht van de voorgaande opmerking, is het twijfelachtig of er verstandig aan gedaan wordt conclusies te trekken over mogelijke trends. Zeker als het data betreft over twee perioden, zeker als het gaat om voorspellingen. Deze worden dan ook niet gedaan, of moeten met een flinke dosis zout worden genomen.

4.3 Suggesties voor verder onderzoek

Uit de vorige secties kan afgeleid worden dat deze kwantitatieve benadering informatief is, maar onvoldoende verklarende inzicht biedt. Daarvoor moet kwalitatief betere informatie verzameld worden dan slechts de ene vraag die studenten voorgeschoteld krijgen tijdens de inschrijving.

Niet alleen wordt de informatie zo rijker, er wordt ook een beter beeld geschetst wat studenten als ondernemerschap beschouwen. Wat heeft men voor ogen, een leven als zzp'er, een eenmanszaak, of forsere rechtsvormen als een N.V. of B.V.?

Ondernemerschap wordt vaak gezien als baangenerator. Ondernemende individuen innoveren en bieden zo wellicht indirect arbeidsmarktkansen voor anderen. Om hier werkelijk uitspraken over te kunnen doen is het essentieel om beter inzicht te krijgen in wat precies verstaan wordt onder 'het starten van een bedrijf' door studenten.

Daarbij, kijkend naar de transities die zich hebben voorgedaan, kan slechts gegist worden naar de redenen die studenten hebben om een jaar later toch een bedrijf te willen starten, of dat misschien juist toch maar niet te doen. Binnen een jaar heeft een vijfde van de studenten een ander antwoord gegeven op de

centrale vraag, maar we hebben geen verklaring waarom. Ook dat is relevant om te weten te komen. Temeer, omdat daaruit naar voren kan komen waarom een student twijfelt, of in welke mate omstandigheden in het leven van een student van invloed zijn op zijn/haar beslissing?

Ten slotte, zou gesteld kunnen worden dat de meest centrale vraag, waarom studenten überhaupt een bedrijf willen starten, ook niet beantwoord is. Waarschijnlijk kan literatuuronderzoek daar eenvoudiger een antwoord op bieden, maar daarmee is nog niet verklaard waarom er binnen ons instituut significante verschillen bestaan tussen de verschillende domeinen. Waarom bestaat er meer interesse in ondernemerschap bij een student die Horeca studeert dan bij een student die Logistiek studeert? Zijn het arbeidsmarktkansen, verwachtingen, mogelijkheden? Het blijft giswerk zonder verder onderzoek.

5 Referenties

- Corré, A. (2016, 2 februari). Ondernemen naast je studie? Dat kan dus wél. *NRC*. Retrieved from <https://www.nrc.nl/nieuws/2016/02/02/ondernemen-naast-je-studie-dat-kan-dus-wel-a1493854>
- Inkscape. (2018, December 15). Draw Freely | Inkscape. Retrieved from <https://inkscape.org>
- Ondernemend.nu. (2019, 22 maart). Over Ondernemend.nu. Retrieved from <https://www.ondernemend.nu/algemene-informatie/over-ondernemendnu>
- Rovers, M. (2016). *Studentondernemerschap binnen Avans Hogeschool 2016-2017*. Retrieved from 's-Hertogenbosch: https://punt.avans.nl/wp-content/uploads/2016/11/2016-2017_Studentondernemerschap_binnen_Avans_definitief.pdf
- SankeyMATIC. (2014, April 30). SankeyMATIC (BETA): A Sankey diagram builder for everyone. Retrieved from <http://sankeymatic.com>

6 Appendix

6.1 Relevante SPSS-output

In de onderstaande tabellen geven Standardized Residuals aan in welke mate een specifieke cel significant meer of minder gevuld is op basis wat verwacht zou kunnen worden. In die zin zijn ze vergelijkbaar met z-scores. Waarden van -2 en lager geven aan dat het aantal studenten in een specifieke cel significant lager is dan verwacht wordt. Waarden van 2 en hoger geven aan dat er significant meer studenten in een specifieke cel aanwezig zijn dan verwacht wordt.

Tabel 4 Kruistabel Domein * Intentie 2018 (N=973)

			JA, intentie om bedrijf te starten 2018			Total
			Ja, na mijn studie	Ja, tijdens mijn studie	Ik ben al een eigen bedrijf gestart	
Domein	Games	% within Domein	42,3%	40,8%	16,9%	100,0%
		Standardized Residual	-1,7	4,6	-1,3	
	Media	% within Domein	40,4%	19,2%	40,4%	100,0%
		Standardized Residual	-3,2	,5	4,5	
	Hotel	% within Domein	84,0%	6,4%	9,6%	100,0%
		Standardized Residual	3,9	-3,0	-3,4	
	Facility	% within Domein	70,2%	19,1%	10,6%	100,0%
		Standardized Residual	1,1	,2	-1,9	
	Logistics	% within Domein	73,1%	15,4%	11,5%	100,0%
		Standardized Residual	1,5	-,4	-1,9	
	Built Environment	% within Domein	55,0%	22,5%	22,5%	100,0%
		Standardized Residual	-,2	,7	-,3	
	Tourism	% within Domein	73,3%	16,1%	10,6%	100,0%
		Standardized Residual	2,8	-,5	-3,8	
	Leisure & Events	% within Domein	46,3%	16,5%	37,3%	100,0%
		Standardized Residual	-2,4	-,5	4,0	
Total		% within Domein	57,6%	17,8%	24,7%	100,0%

Tabel 5 Kruistabel Aanvangsjaar studie * Intentie 2018 (N=973)

			JA, intentie om bedrijf te starten 2018			Total
			Ja, na mijn studie	Ja, tijdens mijn studie	Ik ben al een eigen bedrijf gestart	
Aanvangsjaar gecorrigeerd voor langstudeerders	2012 of eerder	% within Aanvangsjaar gecorrigeerd voor langstudeerders	22,1%	10,3%	67,6%	100,0%
		Standardized Residual	-3,9	-1,5	7,1	
	2013	% within Aanvangsjaar gecorrigeerd voor langstudeerders	30,0%	20,0%	50,0%	100,0%
		Standardized Residual	-2,8	,4	4,0	
	2014	% within Aanvangsjaar gecorrigeerd voor langstudeerders	41,2%	20,6%	38,2%	100,0%
		Standardized Residual	-2,2	,7	2,8	
	2015	% within Aanvangsjaar gecorrigeerd voor langstudeerders	53,6%	20,8%	25,6%	100,0%
		Standardized Residual	-,6	,8	,2	
	2016	% within Aanvangsjaar gecorrigeerd voor langstudeerders	54,1%	22,6%	23,3%	100,0%
		Standardized Residual	-,6	1,5	-,4	
	2017	% within Aanvangsjaar gecorrigeerd voor langstudeerders	64,6%	19,3%	16,0%	100,0%
		Standardized Residual	1,3	,5	-2,3	
	2018	% within Aanvangsjaar gecorrigeerd voor langstudeerders	77,3%	12,9%	9,7%	100,0%
		Standardized Residual	4,3	-1,9	-5,0	
Total		% within Aanvangsjaar gecorrigeerd voor langstudeerders	57,6%	17,8%	24,7%	100,0%

Tabel 6 Kruistabel Geslacht * Intentie 2018 (N=973)

			Geslacht		Total
			Vrouw	Man	
JA, intentie om bedrijf te starten 2018	Ja, na mijn studie	% within JA, intentie om bedrijf te starten 2018	55,4%	44,6%	100,0%
		Standardized Residual	3,9	-3,5	
	Ja, tijdens mijn studie	% within JA, intentie om bedrijf te starten 2018	34,1%	65,9%	100,0%
		Standardized Residual	-2,0	1,8	
	Ik ben al een eigen bedrijf gestart	% within JA, intentie om bedrijf te starten 2018	25,8%	74,2%	100,0%
		Standardized Residual	-4,3	3,8	
Total		% within JA, intentie om bedrijf te starten 2018	44,3%	55,7%	100,0%

Tabel 7 Kruistabel Nationaliteit * Intentie 2018 (N=973)

			Nederlandse Nationaliteit		Total
			niet-Nederlandse nationaliteit	Nederlandse nationaliteit	
JA, intentie om bedrijf te starten 2018	Ja, na mijn studie	% within JA, intentie om bedrijf te starten 2018	25,2%	74,8%	100,0%
		Standardized Residual	2,2	-1,1	
	Ja, tijdens mijn studie	% within JA, intentie om bedrijf te starten 2018	23,7%	76,3%	100,0%
		Standardized Residual	,8	-,4	
	Ik ben al een eigen bedrijf gestart	% within JA, intentie om bedrijf te starten 2018	8,8%	91,3%	100,0%
		Standardized Residual	-4,1	2,1	
Total		% within JA, intentie om bedrijf te starten 2018	20,9%	79,1%	100,0%

6.2 Overzichtstabellen

In deze sectie bevinding zich vooral overzichtstabellen die interessant kunnen zijn, maar die hoofdtekst van het rapport zelf onleesbaar zouden maken.

Tabel 8 Intentie om een bedrijf te starten per opleiding in 2018 (N=7.049)

		Intentie om een bedrijf te starten 2018					Total
		Nee	Misschien	Ja, na mijn studie	Ja, tijdens mijn studie	Ik ben al een eigen bedrijf gestart	
3D Visual Art	Aantal	49	27	2	1	1	80
	% Totaal	0,7%	0,4%	0,0%	0,0%	0,0%	1,1%
Associate degree Tourism Management (NL)	Aantal	78	89	8	2	2	179
	% Totaal	1,1%	1,3%	0,1%	0,0%	0,0%	2,5%
Bachelor of Science Leisure Studies	Aantal	8	21	3	0	1	33
	% Totaal	0,1%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,5%
Bachelor of Science Tourism (joint degree)	Aantal	14	8	0	1	1	24
	% Totaal	0,2%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,3%
Built Environment - International Spatial Development	Aantal	33	49	9	3	3	97
	% Totaal	0,5%	0,7%	0,1%	0,0%	0,0%	1,4%
Built Environment - Mobiliteit (NL)	Aantal	48	25	3	2	3	81
	% Totaal	0,7%	0,4%	0,0%	0,0%	0,0%	1,1%
Built Environment - Mobiliteit (NL/VWO-traject, 3 jr)	Aantal	6	1	0	1	0	8
	% Totaal	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%
Built Environment - Ruimtelijke Ordening en Planologie (NL)	Aantal	68	39	5	2	1	115
	% Totaal	1,0%	0,6%	0,1%	0,0%	0,0%	1,6%
Built Environment - Urban Design (NL)	Aantal	69	71	5	1	2	148
	% Totaal	1,0%	1,0%	0,1%	0,0%	0,0%	2,1%
Built Environment - Urban Design (NL/MBO-traject)	Aantal	1	1	0	0	0	2
	% Totaal	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Built Environment Ruimt. Ordening en Planologie (NL/MBO)	Aantal	0	1	0	0	0	1
	% Totaal	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Built Environment Ruimt. Ordening en Planologie (NL/VWO 3jr)	Aantal	1	1	0	0	0	2
	% Totaal	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Design and Production	Aantal	43	26	3	1	1	74
	% Totaal	0,6%	0,4%	0,0%	0,0%	0,0%	1,0%
Functiegerichte Bachelor in Toerisme en Recreatie	Aantal	97	54	2	4	3	160
	% Totaal	1,4%	0,8%	0,0%	0,1%	0,0%	2,3%
Hotel Management	Aantal	193	277	96	8	9	583
	% Totaal	2,7%	3,9%	1,4%	0,1%	0,1%	8,3%
Hotel Management (MHBO-traject, 3 jr)	Aantal	45	25	3	0	2	75
	% Totaal	0,6%	0,4%	0,0%	0,0%	0,0%	1,1%
Hotel Management (VWO-traject, 3 jr)	Aantal	16	24	6	0	1	47
	% Totaal	0,2%	0,3%	0,1%	0,0%	0,0%	0,7%

Indie Game Development	Aantal	9	11	0	2	2	24
	% Totaal	0,1%	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,3%
Int. Game Architecture and Design (VWO traject, 3 jr)	Aantal	2	7	1	0	0	10
	% Totaal	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%
Int. Media and Entertainment Management (VWO-traject, 3 jr)	Aantal	10	25	6	5	4	50
	% Totaal	0,1%	0,4%	0,1%	0,1%	0,1%	0,7%
International Facility Management	Aantal	160	187	30	9	5	391
	% Totaal	2,3%	2,7%	0,4%	0,1%	0,1%	5,5%
International Facility Management (VWO-traject, 3 jr)	Aantal	9	7	3	0	0	19
	% Totaal	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,3%
International Game Architecture and Design	Aantal	134	215	22	22	6	399
	% Totaal	1,9%	3,1%	0,3%	0,3%	0,1%	5,7%
International Media and Entertainment Management	Aantal	253	368	72	31	70	794
	% Totaal	3,6%	5,2%	1,0%	0,4%	1,0%	11,3%
Leisure & Events Management	Aantal	188	299	47	17	26	577
	% Totaal	2,7%	4,2%	0,7%	0,2%	0,4%	8,2%
Leisure & Events Management (MHBO-traject)	Aantal	1	2	0	0	0	3
	% Totaal	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Leisure & Events Management (NL)	Aantal	346	311	47	20	63	787
	% Totaal	4,9%	4,4%	0,7%	0,3%	0,9%	11,2%
Leisure & Events Management (NL/MHBO-traject, 3 jr)	Aantal	4	2	0	0	0	6
	% Totaal	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%
Leisure & Events Management (NL/VWO-traject, 3 jr)	Aantal	3	2	1	0	0	6
	% Totaal	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%
Leisure & Events Management (VWO-traject, 3 jr)	Aantal	12	17	7	1	0	37
	% Totaal	0,2%	0,2%	0,1%	0,0%	0,0%	0,5%
Logistics Engineering	Aantal	15	33	8	0	3	59
	% Totaal	0,2%	0,5%	0,1%	0,0%	0,0%	0,8%
Logistics Engineering (NL)	Aantal	98	62	6	2	0	168
	% Totaal	1,4%	0,9%	0,1%	0,0%	0,0%	2,4%
Logistics Engineering (NL/MBO-traject)	Aantal	7	4	0	0	0	11
	% Totaal	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,2%
Logistics Engineering (NL/VWO-traject, 3 jr)	Aantal	4	3	0	0	0	7
	% Totaal	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%
Logistics Engineering (VWO-traject, 3 jr)	Aantal	0	2	0	0	0	2
	% Totaal	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Logistics Management	Aantal	19	43	9	3	2	76
	% Totaal	0,3%	0,6%	0,1%	0,0%	0,0%	1,1%
Logistics Management (MBO-traject)	Aantal	1	0	0	0	0	1
	% Totaal	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Logistics Management (NL)	Aantal	142	93	12	3	1	251
	% Totaal	2,0%	1,3%	0,2%	0,0%	0,0%	3,6%
	Aantal	7	5	2	0	0	14

Logistics Management (NL/MBO traject)	% Totaal	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,2%
Logistics Management (NL/VWO-traject, 3 jr)	Aantal	3	1	0	0	0	4
	% Totaal	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%
Logistics Management (VWO-traject, 3 jr)	Aantal	2	3	1	0	0	6
	% Totaal	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%
Master Imagineering	Aantal	8	18	13	4	4	47
	% Totaal	0,1%	0,3%	0,2%	0,1%	0,1%	0,7%
Master in Game Technology	Aantal	8	2	0	1	1	12
	% Totaal	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,2%
Master Media Innovation	Aantal	15	18	4	3	8	48
	% Totaal	0,2%	0,3%	0,1%	0,0%	0,1%	0,7%
Master of Science Leisure and Tourism Studies	Aantal	7	10	3	0	2	22
	% Totaal	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,3%
Master Tourism Destination Management	Aantal	23	42	8	0	2	75
	% Totaal	0,3%	0,6%	0,1%	0,0%	0,0%	1,1%
Pre-Master Leisure Studies and Tourism Studies	Aantal	3	8	0	0	1	12
	% Totaal	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,2%
Programming	Aantal	39	15	2	2	1	59
	% Totaal	0,6%	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,8%
Tourism Management	Aantal	270	335	70	15	6	696
	% Totaal	3,8%	4,8%	1,0%	0,2%	0,1%	9,9%
Tourism Management (MHBO-traject, 3 jr)	Aantal	7	9	1	0	0	17
	% Totaal	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,2%
Tourism Management (NL)	Aantal	281	230	33	4	3	551
	% Totaal	4,0%	3,3%	0,5%	0,1%	0,0%	7,8%
Tourism Management (NL/MHBO-traject, 3 jr)	Aantal	28	19	2	2	0	51
	% Totaal	0,4%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,7%
Tourism Management (NL/VWO-traject, 3 jr)	Aantal	3	3	0	0	0	6
	% Totaal	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%
Tourism Management (VWO-traject, 3 jr)	Aantal	13	23	5	1	0	42
	% Totaal	0,2%	0,3%	0,1%	0,0%	0,0%	0,6%
	Aantal	2.903	3.173	560	173	240	7.049
	%Totaal	41,2%	45,0%	7,9%	2,5%	3,4%	100,0%

Tabel 9 Intentie om een bedrijf te starten naar nationaliteit 2018 (N=973)

	Ja, na mijn studie	Ja, tijdens mijn studie	Ik ben al een eigen bedrijf gestart	Totaal
Amerikaanse Maagdeneilanden	0	0	1	1
Australië	0	1	0	1
Belarus (Wit-Rusland)	1	0	0	1
België	2	0	0	2
Bolivia	1	0	0	1
Brazilië	2	0	1	3
Brits Indie	7	0	1	8
Bulgarije	33	7	2	42
Canada	1	0	0	1
China	4	1	0	5
Denemarken	1	0	0	1
Duitsland	14	10	4	28
Egypte	1	0	0	1
Estland	2	0	0	2
Finland	0	1	0	1
Frankrijk	1	1	0	2
Georgië	2	0	0	2
Griekenland	2	0	1	3
Hongarije	3	0	0	3
Ierland	1	0	0	1
India	1	0	0	1
Indonesië	3	2	1	6
Israël	0	0	1	1
Italië	10	2	1	13
Kenia	0	1	0	1
Kroatie	0	0	1	1
Letland	1	0	0	1
Libanon	1	1	0	2
Litouwen	1	1	0	2
Luxemburg	1	0	0	1
Mexico	1	0	0	1
Moldavië	1	0	0	1
Nederland	419	132	219	770
Oekraïne	1	2	0	3
Onbekend	1	0	0	1
Peru	0	0	1	1
Polen	3	3	0	6
Portugal	2	0	0	2
Roemenië	19	2	1	22
Rusland	1	2	0	3
Singapore	1	0	0	1
Slovenië	0	0	1	1
Slowakije	4	0	0	4

Somalië	0	0	1	1
Spanje	2	0	0	2
Taiwan	1	0	0	1
Thailand	1	0	0	1
Tsjechië	1	0	0	1
Tunesië	1	0	0	1
Turkije	1	0	0	1
Verenigde Staten Van Amerika	1	3	0	4
Zuid-Afrika	3	0	3	6
Zwitserland	0	1	0	1
Totaal	560	173	240	973

7 Over de onderzoeker

Dr. Adriaan van Liempt (liempt.a@buas.nl) werkt als docent en onderzoeker sociologie en methodologie bij de Academy for Leisure (BUas). Hij studeerde Sociologie aan Tilburg University en promoveerde aan de Universiteit van Amsterdam op een onderzoek naar de aanwezigheid van collectieve arbeidsovereenkomsten in de Nederlandse IT-sector. Ondanks dat hij vanaf 1994 tot 2010, tijdens en na zijn studie, een softwareontwikkelingsbureau heeft gehad, was hij nooit een echte ondernemer, maar vooral iemand die creativiteit en analytisch vermogen heeft weten te combineren met iets waar op dat moment, in die vorm, vraag naar was.

Games

Media

Hotel

Facility

Built Environment

Logistics

Tourism

Leisure & Events

Mgr. Hopmansstraat 2
4817 JS Breda

P.O. Box 3917
4800 DX Breda
The Netherlands

PHONE

+31 76 533 22 03

WEBSITE

www.buas.nl

DISCOVER YOUR WORLD